

Marijan F. Kranjc

Podmaršal ali feldmaršalporočnik?

Zakaj nam nekdo želi vsiliti hrvaško-domobranski čin podmaršal?

V slovenski Wikipediji je decembra 2009 anonimni uporabnik in administrator, menda celo priznani slovenski zgodovinar, uvedel tudi geslo:

Podmaršal

Podmaršal (tudi **feldmaršallajtnant** in **feldmaršalporočnik**; izvorno nemško *Feldmarschallleutnant*) je bil generalski čin v avstro-ogrskih oboroženih silah. Ustreza sedanjemu generalpodpolkovniku oz. generalporočniku.

Anonimni zgodovinar je to storil po burni polemiki z menoj, ali je Feldmarschallleutnant oz. feldmaršalporočnik baron Gustav Globočnik Slovenec ali ne! Ker sem našel njegove sorodnike v Zagrebu, sem na Wikipediji objavil tudi članek o njem s slovenskim priimkom, ki sem ga našel na njegovi sliki in tudi na uradnem seznamu avstroogrskih generalov. Ker sem vedel tudi za njegove slovenske korenine, sem tudi povsem jasno zapisal, da gre za slovenskega generala v AOV! Že omenjeni anonimnež pa je v nameri, kakor je sam izjavil, da »deslovenizira« generale v avstroogrski vojski, zatrdil nasprotno. Nazadnje le priznal napako, vendar pa ni hotel posloveniti baronskega naziva kot plemeniti, temveč je trmasto vztrajal na nemškem »von«!

Ko se je tako v slovenski Wikipediji pojavilo geslo »podmaršal«, sem na pogovorni strani 26. 12. 2009 zapisal tudi naslednje:

»Čin »podmaršal« ni slovenska beseda, zato ga ni niti v SSKJ niti v slovenskem Vojaškem slovarju. Treba ga je izbrisati s stranic slovenske WP! To je čin v hrvaškem domobranstvu, delu AOV, od leta 1868. V času NDH so nekateri čin feldmaršalporočnika oz. generalporočnika poimenovali tudi kot podmaršala. Do izdaje ES so vsem trem slovenskim feldmaršalajtnantom (Tomše, Globočnik in Lavrič), uredniki napačno pripisali čin iz avstro-ogrške vojske - podmaršal, ker je bil pač v domači uporabi. Šele leta 2003 sva z brigadirjem Švajncarjem načela debato o prevajaju nekaterih činov AOV. Leta 2008 se je v velikem slovenskem biografskem leksikonu - Osebnosti prvič pojavi čin feldmaršalporočnika pri Novak Ivanu, seveda na mojo iniciativo.«

Seveda pa uporabniki slovenske Wikipedije niso vsi dobro razumeli o čem je govora, ker pač niso poznali strokovnih dejstev. Tako niso upoštevali, da je na hrvaški Wikipediji obširna stran z geslom »podmaršal«, pa tudi drugače je v hrvaški vojaško-strokovni literaturi dosledno v uporabi čin podmaršala namesto avstro-ogrškega feldmarschallleutnanta. Zdelo se mi je, da gre za navaden kapric anonimnega zgodovinarja, pa sem se verjetno motil.

Seveda pa je povsem zmotno, če bi zanemarili, da anonimež v diskusiji s svojim nadrejenim v Wikipediji marca 2009 zapiše očitne laži, da je izraz podmaršal »uveljavljen, že dolgo časa uslovarjen in da gre za uradni slovenski prevod čina v stari Avstriji«. Seveda mu nadrejeni ni

nasedel, saj je zapisal, da bo raje uporabljal originalni izraz, torej, feldmaršallajtnant. Tudi prav, saj smo že v partizanih imeli generallajtnanta!

Že davnega leta 2003 sem v javni polemiki z upokojenim brigadirjem J. J. Švajncerjem, ki je tudi javno zagovarjal uporabo čina »podmaršal«, predlagal novo in čisto slovensko inačice – feldmaršalporočnika, namesto feldmaršallajtnanta, pa je tako v Osebnosti, velikem slovenskem biografskem leksikonu prvič uporabljen za Novak Ivana tudi čin feldmaršalporočnika. Seveda sem za ponovno omenjene tri podmaršale javno protestiral, vendar je voz že šel mimo!

In kaj so rekli jezikovni strokovnjaki?

V SSKJ so navedeni samo trije pojmi, in to: feld – polje, feldmaršal – feldmaršal in feldvebel – podčastnik (vodnik, narednik). V Vojaškem slovarju ni nobenega pojma, vendar se glavni urednik prof. dr. T. K. odločno nagiba k uporabi feldmaršalporočnika. Podobnega mnenja je tudi S. T. iz ZRC-SAZU. Iz SV je menda prišel satirični pododgovor: podpodmaršal!

O formalnem dokazu, da je v hrvaškem domobranstvu, kot delu avstroogrške vojske vse od leta 1868, pa nato v domobranski vojski NDH od 1941 pa vse do 1945, obstajal čin podmaršala nekateri »strokovnjaki« iz slovenske Wikipedije sploh niso hoteli slišati niti pogledati na hrvaško Wikipedijo, kjer je ta generalski čin predstavljen v obeh hrvaških vojskah.

Poglejmo slikovne dokaze!

Pod naslovom: Čini v avstroogrski vojski, tudi Honvedu, je neki »strokovnjak« navedel naslednje generalske čine v slovenskem prevodu:

Generali/Generale				
Generalmajor	Generalmajor / <i>Vezérőrnagy</i>			
Podmaršal	Feldmarschalleutnant / <i>Táborhadnagy</i>			
General pehote	General der Infanterie / <i>Gyalogsági tábornok</i> (od 1908)	General der Kavallerie / <i>Lovassági tábornok</i> (general konjenice)	Feldzeugmeister / <i>Táborszernagy</i> (general artilerije)	

Torej, prevod je podoben hrvaškemu, in sicer:

- Generalmajor – generalmajor (ena zvezdica)
- Feldmarschalleutnant – podmarša (dve zvezdici)
- General der Infanterie (Kavallerie), Feldzeugmeister – general pehote, konjenice, topništva (tri zvezdice)

Pod naslovom: Čini v hrvaških oboroženih silah na hrvaškem Googlu piše, da so ti čini uvedeni maja 1941, takoj po obnovitvi hrvaškega domobranstva 1941, kakor tudi to, da so začetni generalski čini v glavnem temeljili na avstroogrskih činih.

Predstavljeni so na sliki generalskih činov kopenske vojske 1941–1945 z opisom v hrvaščini, ki ga ne prevajam:

Generali	Obilježje čina na ovratniku	Opis
Vojskovođa		Jedini nositelj ovoga čina bio je Slavko Kvaternik
General roda vojske		General pješništva, general topništva i general konjaništva su istu oznaku čina
podmaršal		
General		

Mislim, da boljšega dokaza ne moremo najti. Naj samo dodam, da je gradacija generalskih činov bila naslednje:

- vojskovodja – vojskovodja, vojvoda,
- general pehote, topništva in konjenice – generalpolkovnik (tri zvezdice)
- podmaršal – generalpodpolkovnik (dve zvezdici), vmes je feldcojgmajster (ne mojster)
- general – generalmajor (ena zvezdica).

In kaj zdaj?

V Vojnozgodovinskem zborniku, Logatec, 2003, sem predlagal, da se čin podmaršal prevaja kot feldmaršalporočnika in navedel argumente podobne kot v tem zapisu. Pa nič! Nova izdaja Vojaškega slovarja še ni izšla, pa tako ta predlog čaka na boljše čase.

Nekateri se celo sklicujejo, da je baron in major Andrej Komel – Sočebčan (1829–1892) uporabljal izraz podmaršal, vendar o tem ni nobenega dokaza. Komel tudi ni pisal o prevodu činov v avstro-ogrski vojski, razen, da je sprotno omenjal nekatere čine v prevodi. Ni nobenega dokaza, da bi pisal o činu podmaršal. Tudi njegov sodobnik dr. Bogoslav Šulek na Hrvaškem ni uporabljal tega izraza.

Sem pa zato našel dokaz, da so člani uradne jezikovne skupine že leta 1853 na Dunaju v slovarju z naslovom *Juridisch-politische Terminologie* zapisali besedico »podmasršal«!

Namreč, trojka jezikoslovcev (Hrvat D. Demetre, Srb – B. Petranović in Slovenec – Matej Cigale, 1819–1889) je takratne generalske čine avstrijske vojske prevedla takole:

Feld-Marschall – ratovnik – vojni maršal – **poljni maršal**

Feld-Marschall-Lieutenant – podratovnik – vojni podmaršal – **poljni podmaršal**

Feld-Zeugmeister – topovnik – general topništva – **general topništva** (ne vem, če je Cigale naredil tudi napako pri pisanju besede »genaral« namesto »general«?).

Torej, čin podmaršal ni izumil hrvaški jezikoslovec, temveč sta to storila srbski in slovenski jezikoslovec. Petranović je predlagal čin *vojni podmaršal*, naš Cigale pa je menil, da je primernejši izraz *poljni podmaršal*.

Kje sta omenjena jezikoslovca našla v vojaški literaturi izraz podmaršal oz. Untermarschall ni potrebno ugibati, saj je bil znan v staro-nemški vojski! O tem sem pisal 2003 v VZZ.

Ker je baron Komel napisal svoj prvi učbenik *Poljna služba*, je zelo možno, da se je zgledoval po Cigaletu, zelo uglednem izrazoslovcu, vendar pa moram dodati, da je Komel kmalu uvidel, da izraz ni ravno primeren prevod za »Feld Dienst«, pa je zato še istega leta 1872 spremenil naslov druge izdaje v *Bojna služba*. Tako major Komel.

Zanimivo pa je, da so kmalu zatem v hrvaškem domobranstvu, kot delu ogrske vojske, Hrvati za čin *Feld-Marschall-Leutnanta*, namesto izraza *podratovnik* usvojili polovico srbsko-slovenskega izraza *vojni(poljni) podmaršal!*

Ker Slovenci do 1991 nismo imeli svoje nacionalne vojske, to tudi čina podmaršala nismo imeli, temveč so naši člankopisci pač uporabljali čin podmaršal, ki je bil uradni čin hrvaškega domobranstva v hrvaškem Honvedu in v domobranstvu NDH! Zanimivo je še, da so bili tudi vsi liški (srbski) feldmaršallajtnanti zadovoljni s činom podmaršala! Vsaj zvenelo je, da so blizu maršala ...

Če so nekateri člankopisci uporabljali za naše tri feldmaršallajtnante izraz podmaršal, to pač ne more biti merilo za znanstveno trditev (zgodovinarja), da se je izraz udomačil ali prijel. Veljalo je zapisati, da so avtorji SSKJ ta izraz črtali, predvsem pa upoštevati dejstvo, da izraza (čina) podmaršal sploh ni v slovenskem vojaškem slovarju, saj je bila splošna opredelitev stroke (strokovnjakov) za besedico feldmaršal in vse izpeljanke (feldmaršal-poročnik). Na tem sem tudi strokovno utemeljil svoj predlog.

In še to: na nekaterih spletnih straneh najdemo podobne »strokovne« rešitve in predloge:

- podadmiral za viceadmirala,
- maršal za feldmaršala,
- da o nižjih činih sploh ne govorim (cugsfirer za četovodjo, če že zugs pomeni vod, torej vodja voda).

Zato sem tudi predlagal wikipedistom, da se vojaški analfabeti ne vtikajo v povsem vojaško-strokovne zadeve! Logično in pošteno.

Zato se zares postavlja vprašanje, zakaj si nekateri kljub temu tako vztrajno prizadevajo, da ostanejo »podmaršali« in podobne zloženke iz avstro-ogrskih časov? Navadno pomislim na vnete pristaše nekakšne srednjeevropske podonavske federacije, ki si prizadevajo, da se Slovenci in Hrvatje ločijo od Balkana, jugovičev, izbrisanih.

Morda pa gre samo za slovensko trmo in nagajivost? Zakaj bi neki generalmajor moral imeti prav? Kdo naj presodi?